YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
21 päivänä syyskuuta 1988 *

Asiassa 267/86,

jonka Belgian Beverenin kantonin Vredegerecht on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Pascal Van Eycke, Beveren,

vastaan

ASPA-osakeyhtiö, kotipaikka Antwerpen,

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 59–66, 85, 86 ja 95 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. Bosco, joka hoitaa presidentin tehtäviä, jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida sekä tuomarit T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. N. Kakouris, R. Joliet ja F. A. Schockweiler,

julkisasiamies: G. F. Mancini,
kirjaaja: hallintovirkamies D. Louterman,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- Van Eycke, edustajanaan asianajaja J. Cerfontaine, Antwerpen,

- Belgian kuningaskunta, asiamiehinään asianajajat G. van Hecke ja K. Lenaerts, sekä R. Hoebaer ja R. Devyver,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään T. van Rijn, jota avustaa R. Overhoff,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.1987 pidetyn suullisen käsittelyn jälkeen,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.4.1988 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Belgian Beverenin kantonin Vredegerecht on esittänyt 28.10.1986 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 30.10.1986, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat ETY:n perustamissopimuksen 59–66, 85, 86 ja 95 artiklan tulkintaa, voidakseen arvioida sellaisen kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa, jolla rajoitetaan talletuskorkotuottojen verovapaus koskemaan tiettyä talletusryhmää.

2 Kysymykset on esitetty Van Eycken (jäljempänä kantaja) ja belgialaisen rahoituslaitoksen ASPA-osakeyhtiön välisessä asiassa, joka koskee talletuksen, jonka kantaja aikoi tehdä ASPAan, korkoa. Oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että tutustuttuaan ASPAn talletuskorkoja koskevaan mainontaan kantaja meni ASPAan tehdäkseen sinne talletuksen ilmoitetuilla ehdoilla. Kun ASPA ilmoitti hänelle myöhemmin, että sen oli 13.3.1986 annetun kuninkaan asetuksen (*arrêté royal*) mukaan sovellettava epäedullisempia ehtoja kuin mainonnassa oli esitetty, kantaja nosti kanteen kansallisessa tuomioistuimessa

sen toteamiseksi, ettei ASPA voi vedota kyseiseen kuninkaan asetukseen oikeuttaakseen talletusehtojensa muuttamisen, koska asetus on ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen vastainen.

3 Jotta kyseistä kuninkaan asetusta voidaan ymmärtää paremmin, sitä on tarkasteltava oikeudellis-taloudellisessa yhteydessään, jolle on Belgiassa ollut pitkään ominaista se, että osalle talletustuotoista on myönnetty verovapaus, joka otettiin käyttöön sosiaalisista syistä säästämisen edistämiseksi ja jonka perusedellytyksistä säädetään tuloverolain 19 pykälän 7 momentissa.

4 Kun 1980-luvun alussa yhä useammat talletuslaitokset ottivat käyttöön korkeiden korkojen politiikan, Belgian hallitus halusi rajoittaa verovapautta ja sääti 28.12.1983 antamallaan lailla sille useita kuninkaan asetuksella määriteltäviä edellytyksiä.

5 Edellä mainitun lain täytäntöön panemiseksi 29.12.1983 annetulla kuninkaan asetuksella asetettiin verovapaudelle pääasiallisesti kaksi edellytystä: talletusten tuoton tuli muodostua toisaalta pohjakorosta, jonka ylärajaksi määrättiin kyseisillä markkinoilla sovellettava alin keskikorko, toisaalta niin kutsutusta uskollisuus- tai kasvubonuksesta, jonka kukin rahoituslaitos saattoi vapaasti määrätä.

6 Belgian rahaviranomaiset katsoivat myöhemmin, että kilpailu uskollisuus- tai kasvubonusten alalla oli liian vilkasta ja yleisen korkojenalenemissuuntauksen vastaista, joka oli ominaista muille talletusmuodoille. Koska ottolainauskorkotason pitäminen korkealla johtaa viranomaisten mukaan yhtä korkeaan antolainauskorkotasoon, millä puolestaan on haitallinen vaikutus maan elinkeinotoimintaan ja julkiseen velkaan, Belgian pankkien komitea antoi syyskuussa 1985 rahoituslaitoksille suosituksen, jonka tarkoituksena oli rajoittaa talletustuottoja. Tämä johti 30.12.1985 pankkien, yksityisten säästöpankkien ja julkisten luottolaitosten väliseen itsesäätelysopimukseen, jolla enimmäiskoroksi sovittiin seitsemän prosenttia.

7 Koska kaikki rahoituslaitokset eivät noudattaneet sopimusta, valtiovarainministeriö päätyi järjestelmään, jossa julkinen valta määrittää suoraan edellä mainitun verovapauden edellytykset.

8 Järjestelmä otettiin käyttöön edellä mainitulla 13.3.1986 annetulla kuninkaan asetuksella, jolla vahvistettiin suoraan sekä peruskoron että uskollisuus- tai kasvubonuksen enimmäistaso.

9 Tässä tilanteessa ja molempien pääasian asianosaisten yhteisestä vaatimuksesta kansallinen tuomioistuin on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko 29.12.1983 annetulla kuninkaallisella asetuksella käyttöön otettu ja tiettyjen muutosten jälkeen 13.3.1986 annetulla kuninkaallisella asetuksella vahvistettu lakisääteinen järjestelmä, joka liittyy tuottoon, jonka rahoituslaitokset voivat maksaa talletuksille, ja jolla – siltä osin kuin sillä jatketaan lainsäädännöllisesti aiempia pankkien välisiä sopimuksia tai vastaavia menettelytapoja, joiden tarkoituksena on ollut rajoittaa talletusten tuottoa – vahvistetaan velvoittavasti tuoton (tuottojen):

a) yhdenmukainen taso kaikille toimijoille markkinoilla, ja

b) enimmäisraja, jota kaikkien markkinoilla toimivien on noudatettava tuottoa määrittäessään,

sillä uhalla, että tallettajat menettävät kokonaan tavallisten talletustilien osalta voimassa olevan suotuisan verotuskohtelun, yhteisön kilpailusääntöjen mukainen, siten kuin ne on määritelty ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa?

2) Jos vastaus ensimmäisen kysymyksen a kohtaan on myöntävä, onko se, että rahoituslaitosten maksamalle peruskorolle määrätyn yhtenäisen tason lisäksi määrätään enimmäisraja mahdolliselle uskollisuus- ja/tai kasvubonukselle ja poistetaan kaikenlainen muu kilpailu ottolainauksessa ensimmäisessä kysymyksessä mainitun suotuisan verotuskohtelun menettämisen uhalla (13.3.1986 annetun kuninkaan asetuksen 1 pykälä), yhteisön kilpailusääntöjen mukaista, siten kuin ne on määritelty ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa?

3) Onko verohelpotusten, joihin kuuluu muun muassa täysi vapautus pääomatulon ennakonpidätyksestä, myöntäminen ainoastaan sellaisille talletuksille, jotka tehdään Belgian frangeissa rahoituslaitoksiin, joiden kotipaikka on Belgiassa, syrjintää sellaisia talletuksia kohtaan, jotka tehdään rahoituslaitoksiin, joiden kotipaikka ei ole Belgiassa, tai jotka on tehty muussa valuutassa tai muiden valuuttojen yhdistelmissä, ja onko tällaisten verohelpotusten myöntäminen ETY:n perustamissopimuksen 59–66 artiklan ja 95 artiklan mukaista?"

10 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja ja oikeussääntöjä, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

11 Belgian hallitus väittää ensinnäkin, että kansallisen tuomioistuimen esittämää ennakkoratkaisupyyntöä ei voida ottaa käsiteltäväksi, koska useat seikat osoittavat oikeusriidan olevan puhtaasti fiktiivinen. Lisäksi se väittää, ettei käsiteltävänä olevassa asiassa pyydetty tulkinta yhteisön oikeudesta ole millään tavoin merkityksellinen pääasian kiistan ratkaisemisen kannalta. Belgian hallituksen mukaan 13.3.1986 annetulla kuninkaan asetuksella ei estetä millään tavoin ASPA-yhtiötä soveltamasta aikaisempia, tallettajan kannalta edullisempia talletusehtojaan, eikä sillä näin ollen mitään merkitystä pääasian kannalta.

12 On todettava, ettei ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessä todetuista tosiseikoista käy selkeästi ilmi, että kyseessä olisi keinotekoinen oikeusriita.

13 Toisen Belgian hallituksen esittämän väitteen osalta riittää, kun todetaan, että 12.6.1986 annetussa tuomiossa (yhdistetyt asiat 98/85, 162/85 ja 258/85, Bertini, Kok. 1986, s. 1893) vahvistetun yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on asian tosiseikkojen perusteella harkita, onko ennakkoratkaisukysymys tarpeellinen.

14 Kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset on näin ollen syytä ottaa tutkittaviksi.

Ensimmäinen ja toinen kysymys

15 Kysymykset on ymmärrettävä siten, että niillä pyritään pääasiallisesti selvittämään, onko sellainen kansallisen lain tai asetuksen säännös, jossa varataan tietynlaisista talletuksista saatavalle tuotolle säädetty verovapaus tuloverotuksessa koskemaan ainoastaan talletuksia, joiden osalta on noudatettu lainsää-

dännössä vahvistettua korkojen ja bonusten enimmäistasoa, jäsenvaltioille ETY:n perustamissopimuksen 5 artiklasta, tarkasteltuna 3 artiklan f alakohdan ja 85 artiklan yhteydessä, johtuvien velvollisuuksien mukainen.

16 Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että perustamissopimuksen 85 ja 86 artikla sinänsä koskevat ainoastaan yritysten toimintaa, eivätkä sen kohteena ole jäsenvaltioiden lainsäädäntö- tai täytäntöönpanoelinten antamat säännökset ja määräykset. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa, luettuna yhdessä 5 artiklan kanssa, asetetaan kuitenkin jäsenvaltioille velvoite olla toteuttamatta tai pitämättä voimassa sellaisia toimenpiteitä – vaikka ne olisivat lainsäädäntö- tai täytäntöönpanoelinten säännöksiä ja määräyksiä – jotka ovat omiaan poistamaan yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen. Tällaisesta tilanteesta on tämän oikeuskäytännön mukaan kyse silloin, kun jäsenvaltio joko yhtäältä määrää yritykset tekemään 85 artiklan vastaisia yritysten välisiä yhteistoimintajärjestelyjä, suosii tällaisia järjestelyjä taikka vahvistaa niiden vaikutuksia tai toisaalta poistaa omalta sääntelyltään sen valtiollisen luonteen siirtämällä yksityisille toimijoille vastuunsa tehdä taloutta ohjaavia päätöksiä.

17 Ensinnäkin on todettava, että ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessä toteamusten mukaan ennen kyseessä olevan lainsäädännön antamista oli olemassa pankkien välisiä sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoituksena oli rajoittaa talletustuottoja. Näistä toteamuksista, sen enempää kuin yhteisöjen tuomioistuimessa esitetyistä huomautuksista, ei kuitenkaan käy ilmi, että tämän lainsäädännön tarkoituksena olisi ollut edellyttää tai edistää uusia yritysten välisiä yhteisjärjestelyjä tai panna täytäntöön uusia menettelytapoja. Jotta lainsäädännön todellista tarkoitusta voitaisiin arvioida yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä määriteltyjen perusteiden mukaan, on siis tutkittava ainoastaan, voidaanko lainsäädännön katsoa vahvistavan olemassa olevien yritysten välisten järjestelyjen vaikutuksia ja ovatko tietyt seikat omiaan poistamaan lainsäädännöltä sen valtiollisen luonteen.

18 Ensimmäisen kohdan osalta on riittävää todeta, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että lainsäädännön voidaan katsoa vahvistavan olemassa olevien yritysten välisten järjestelyjen vaikutuksia vain, jos siinä ainoastaan toistetaan talouden toimijoiden välisten sopimusten sisältö kokonaan tai osittain ja velvoitetaan toimijat huolehtimaan niiden noudattamisesta tai kannustetaan tähän. Vaikka voimassa olleen talletusten suotuisan verotuskohtelun menettäminen kokonaan onkin kyseisen lainsäädännön

noudattamiseen kannustava tekijä, ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä ei millään tavoin ilmene, että lainsäädännössä tyydyttäisiin ainoastaan vahvistamaan sekä talletustuottojen rajoittamismenetelmä että aiemmilla yritysten välisillä järjestelyillä tai menettelytavoilla hyväksytty enimmäistaso. On kuitenkin kansallisen tuomioistuimen tehtävä jatkaa kysymyksen tutkintaa, jos se katsoo tässä suhteessa olevan epäselvyyttä.

19 Toisen kysymyksen osalta kyseisestä lainsäädännöstä ilmenee, että viranomaiset ovat pidättäneet itselleen oikeuden vahvistaa talletuskorkojen enimmäistason eivätkä ole delegoineet tätä tehtävää millekään yksityisille toimijoille. Kyseinen sääntely on näin ollen luonteeltaan valtiollista. Tätä ei muuta se pääasian kantajan korostama tosiseikka, että 13.3.1986 annetun kuninkaan asetuksen johdanto-osassa todetaan, että asetus on annettu luottolaitosten yhteenliittymien edustajien kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen.

20 Ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että sellainen kansallisen lain tai asetuksen säännös, jossa varataan tietynlaisista talletuksista saatavalle tuotolle säädetty verovapaus tuloverotuksessa koskemaan ainoastaan talletuksia, joiden osalta on noudatettu lainsäädännössä vahvistettua korkojen ja bonusten enimmäistasoa, ei ole ristiriidassa jäsenvaltioille ETY:n perustamissopimuksen 5 artiklasta, tarkasteltuna 3 artiklan f alakohdan ja 85 artiklan yhteydessä, johtuvien velvollisuuksien kanssa, jollei muuta johdu kansallisen tuomioistuimen mahdollisesta tutkimuksesta, jolla selvitetään, tyydytäänkö kyseisessä säännöksessä ainoastaan vahvistamaan sekä talletustuottojen rajoittamismenetelmä että aiemmilla yritysten välisillä yhteisjärjestelyillä tai menettelytavoilla hyväksytty enimmäistaso.

Kolmas kysymys

21 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii pääasiallisesti selvittämään, onko kansallinen laki tai asetus, jolla varataan edellä kuvattu verovapaus koskemaan ainoastaan talletuksia, jotka on tehty kansallisessa valuutassa sellaisiin rahoituslaitoksiin, joiden kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, ETY:n perustamissopimuksen 59–66 ja 95 artiklan mukainen.

22 Sen osalta, onko pankkeihin tehdyn tietyn talletusryhmän tuottoa koskeva verolainsäädäntö palvelujen vapaata liikkuvuutta käsittelevien ETY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen mukainen, on otettava huomioon, että perustamissopimuksen 61 artiklan 2 kohdan mukaan pää-

omien liikkuvuuteen liittyvät pankkipalvelut vapautetaan asteittain yhdessä pääomanliikkeiden vapauttamisen kanssa.

23 Tallettaminen kuuluu pääomanliikkeiden ryhmään, joka on nimeltään "shekki- ja talletustilien avaaminen ja varojen tilille tallettaminen, luottolaitosten shekki- ja talletustileillä olevien varojen kotiuttaminen ja käyttö", jotka ovat perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 11 päivänä toukokuuta 1960 annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin (EYVL 43, 12.7.1960, s. 921) liitteen I luettelossa D ja ensimmäisen direktiivin muuttamisesta 17 päivänä marraskuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/566/ETY (EYVL L 332, s. 22) liitteen I luettelossa C. Näitä pääomanliikkeitä ei ole vielä vapautettu.

24 Näin ollen käsiteltävänä olevassa tapauksessa ei ETY:n perustamissopimuksen määräyksiä, jotka koskevat pankkipalveluiden vapaata liikkuvuutta pääomanliikkeiden alalla, ole voitu rikkoa.

25 Mitä tulee ETY:n perustamissopimuksen 95 artiklan sovellettavuuteen kyseiseen verolainsäädäntöön, riittää kun todetaan, että artiklassa määrätty syrjivien tai protektionististen sisäisten verojen ja maksujen kielto koskee ainoastaan muiden jäsenvaltioiden "tuotteita". Missä tahansa valuutassa talletetut varat kuuluvat kuitenkin, kuten edellä on todettu, ETY:n perustamissopimuksen 61 artiklan 2 kohdan ja 67 artiklan soveltamisalaan. Ne eivät siten ole perustamissopimuksen 95 artiklassa tarkoitettuja tuotteita.

26 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että kansallinen laki tai asetus, jolla varataan edellä kuvattu verovapaus koskemaan ainoastaan talletuksia, jotka on tehty kansallisessa valuutassa sellaisiin rahoituslaitoksiin, joiden kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, ei ole ristiriidassa ETY:n perustamissopimuksen 59–66 ja 95 artiklan kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

27 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Belgian kuningaskunnalle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Beverenin kantonin Vredegerechtin 28.10.1986 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Sellainen kansallisen lain tai asetuksen säännös, jossa varataan tietynlaisista talletuksista saatavalle tuotolle säädetty verovapaus tuloverotuksessa koskemaan ainoastaan talletuksia, joiden osalta on noudatettu lainsäädännössä vahvistettua korkojen ja bonusten enimmäistasoa, ei ole ristiriidassa jäsenvaltioille ETY:n perustamissopimuksen 5 artiklasta, tarkasteltuna 3 artiklan f alakohdan ja 85 artiklan yhteydessä, johtuvien velvollisuuksien kanssa, jollei muuta johdu kansallisen tuomioistuimen mahdollisesta tutkimuksesta, jolla selvitetään, tyydytäänkö kyseisessä säännöksessä ainoastaan vahvistamaan sekä talletustuottojen rajoittamismenetelmä että aiemmilla yritysten välisillä yhteisjärjestelyillä tai menettelytavoilla hyväksytty enimmäistaso.**

2) **Kansallinen laki tai asetus, jolla varataan edellä kuvattu verovapaus koskemaan ainoastaan talletuksia, jotka on tehty kansallisessa valuutassa sellaisiin rahoituslaitoksiin, joiden kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, ei ole ristiriidassa ETY:n perustamissopimuksen 59–66 ja 95 artiklan kanssa.**

Bosco Moitinho de Almeida Koopmans Everling

Bahlmann Galmot Kakouris Joliet Schockweiler

Julistettiin Luxemburgissa 21 päivänä syyskuuta 1988.

J.-G. Giraud
kirjaaja

A. J. Mackenzie Stuart
presidentti